

30α. Η τέταρτη σταυροφορία και η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους

Οι σταυροφόροι βοηθούμενοι από τους Βενετούς καταλαμβάνουν την Πόλη. Πολλοί Έλληνες αναγκάζονται να φύγουν και να ιδρύσουν τέσσερα νέα κράτη με σκοπό να ξαναπάρουν την Κωνσταντινούπολη.

Ανάμεσα στις περιοχές που κατέλαβαν οι Σελτζούκοι ήταν και τα **Ιεροσόλυμα**, η ιερή πόλη που έζησε και δίδαξε ο Χριστός. Μετά από αυτό οι χριστιανοί προσκυνητές δεν μπορούσαν να επισκέπτονται ακίνδυνα τους **αγίους τόπους** και όσοι τόλμησαν να το κάνουν συνελήφθησαν, ληστεύτηκαν και βασανίστηκαν.

Οι Βυζαντινοί δεν μπορούσαν να δώσουν μόνοι τους λύση στο πρόβλημα αυτό. Γι' αυτό ο αυτοκράτορας **Αλέξιος Α΄**, ο **Κομνηνός**, παρά το σχίσμα που είχε προηγηθεί¹, ζήτησε βοήθεια από τον **Πάπα της Ρώμης** και τους χριστιανούς της Δύσης. Ο Πάπας δέχτηκε με προθυμία την πρόταση αυτή, γιατί του έδινε την ευκαιρία να παρεμβαίνει στα πράγματα της ανατολικής εκκλησίας.

Γι' αυτό παρακίνησε και τους χριστιανούς άρχοντες των κρατών της Δύσης και των πόλεων της Ιταλίας να βοηθήσουν όλοι την προσπάθεια απελευθέρωσης των Αγίων Τόπων. Αυτοί όμως, αντί να στείλουν βοήθεια στους βυζαντινούς, οργάνωσαν μόνοι τους τέσσερις εκστρατείες που τις ονόμασαν **σταυροφορίες**. Σκοπός τους ήταν να νικήσουν τους Σελτζούκους και να κρατήσουν δικά τους όσα μέρη ελευθερώσουν.

Στην τέταρτη σταυροφορία, οι σταυροφόροι² συγκεντρώθηκαν στη **Βενετία**. Απόφασή τους ήταν να περάσουν με πλοία στην **Αίγυπτο** και μετά να κατευθυνθούν στην Αγία Πόλη, τα Ιεροσόλυμα. Οι Βενετοί διέθεσαν τα καράβια τους μαζί με τα πληρώματά τους. Ως αντάλλαγμα θα έπαιρναν τα μισά από τα εδάφη και τα λάφυρα που θα κατακτούσαν.

1. Το συμβούλιο διακυβέρνησης της Βενετίας.

(Μικρογραφία χειρογράφου, Μουσείο Conté)

2. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους.

(Μικρογραφία χειρογράφου, Παρίσι, Βιβλιοθήκη Αρσενάλ, 15ος αι.)

¹ Οι αντιθέσεις ανάμεσα στην Ανατολική και τη Δυτική εκκλησία οδήγησαν το 1054 σε οριστική διακοπή των σχέσεων μεταξύ τους, η οποία ονομάστηκε **σχίσμα**.

² **Σταυροφόροι**: Ονομάστηκαν έτσι από τον σταυρό που όλοι έφεραν στον χιτώνα τους.

Λίγο πριν την αναχώρηση του στόλου παρουσιάστηκε στους Βενετούς ο εκθρονισμένος αυτοκράτορας του Βυζαντίου Αλέξιος Άγγελος και ζήτησε τη βοήθειά τους για να ξαναπάρει τον θρόνο, τάζοντάς τους πολλά χρήματα και δώρα. Οι Βενετοί δέχτηκαν την πρότασή του και ο ναύαρχός τους, αντί να κατευθυνθεί στην Αίγυπτο, οδήγησε τους σταυροφόρους στην Κωνσταντινούπολη και ζήτησε από αυτούς να την καταλάβουν.

Η απόρθητη ως τότε βασιλεύουσα έπεσε στα χέρια των σταυροφόρων. Χάθηκαν πολλές ανθρώπινες ζωές. Επί τρεις ημέρες οι κατακτητές λεηλατούσαν, κατέστρεφαν και έκαιγαν την ανυπεράσπιστη Πόλη. Δε σεβάστηκαν ούτε τα ιερά μνημεία, ούτε τις εκκλησίες, ούτε τα μοναστήρια. Η χειρότερη πράξη τους όμως ήταν η λεηλασία και η απογύμνωση της Αγίας Σοφίας από τα ιερά της σκεύη.

■ Ποιος ήταν ο σκοπός των σταυροφόρων της 4ης σταυροφορίας στην αρχή και γιατί άλλαξε στη συνέχεια;

■ Πώς αντιμετώπισαν οι χριστιανοί σταυροφόροι την Κωνσταντινούπολη;

3. Η Βασιλεύουσα

Ο Γάλλος ιστορικός Βελλεαρδουίνος, που ακολουθούσε τη Σταυροφορία γράφει:

«Όταν αντικρίσαμε την Κωνσταντινούπολη, δεν μπορούσαμε να πιστέψουμε ότι υπάρχει άλλη τόσο πλούσια πόλη παρόμοια με αυτή. Τα ψηλά τείχη, οι πλούσιοι πύργοι, τα ανάκτορα και οι μεγάλες εκκλησίες, που ήταν τόσες πολλές ώστε κανείς δεν μπορεί να πιστέψει πως τις είδε όλες. Κανένας από μας δεν ήταν τόσο σκληρός, ώστε να μην αισθανθεί το δέρμα του να ανατριχιάζει. Γιατί ποτέ άλλος λαός, από την απαρχή του κόσμου, δεν ανέλαβε μια τόσο μεγάλη επιχείρηση όσο εκείνη της δικής μας επίθεσης».

Will Durant, Παγκόσμια Ιστορία Πολιτισμού

4. Θρήνος για τη χαμένη Πόλη

«Ω πόλη, βασίλισσα των πόλεων, ποιος είναι εκείνος που μας παίρνει από σένα, όπως τα παιδιά από την αγαπημένη τους μητέρα; Τι θα γίνουμε; Πού θα πάμε; Ποια παρηγοριά θα βρούμε, γυμνοί καθώς είμαστε, όπως ήρθαμε στον κόσμο, και άστεγοι σαν τα πουλιά;».

Νικητας Χωνιάτης (βυζαντινός χρονογράφος)

5. Εκδικητής

«Την άπαρτη πόλη μας ξένου πόδι την πάτησε. Εννιακοσίων χρόνων ένδοξη ζωή έσβησε. Φράγκοι, Βενετσιάνοι και Γερμανοί χύνονται απάνω της αχόρταγα. Με τον σταυρό συντρίβουν τον σταυρό μας, με τη θρησκεία τους πελεκούν τη θρησκεία μας.

Γαλέρες φεύγουν και γαλέρες έρχονται. Παίρνουν τα πλούτη μας, τη δόξα μας, τα ιερά μας. Αλλού τα πάνε στη Δύση, να ημερέψουν και κείνης τους λαούς, να δοξάσουν και κείνης τα χώματα. Η Βενετιά τα δέχεται περίχαρη, στολίζεται και καμαρώνει.

Στήνει στις πλατείες της τ' άλογα τ' ανεμοπόδαρα, του ακράτητου λαού συμβολική παράσταση».³ *Ανδρέας Καρκαβίτσας, Λόγια της πλώρης (1899).*

6. Πολύτιμο δισκοπό-
τηρο από την Αγία
Σοφία. Μεταφέρθηκε
κι αυτό στη Βενετία.

³ Μιλά για τα άλογα του Λυσίππου, στα οποία αναφερθήκαμε στο κεφάλαιο 10, σελ. 35.